

Зінченко Лілія Олександрівна,
зав. відділу ДНСГБ УААН
(м. Київ)

**СТАН ВИКОНАННЯ РОБОТИ З РЕАЛІЗАЦІЇ “ПРОГРАМИ
ЗБЕРЕЖЕННЯ БІБЛІОТЕЧНИХ ТА АРХІВНИХ ФОНДІВ” У
ДЕРЖАВНІЙ НАУКОВІЙ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІЙ БІБЛІОТЕЦІ
УКРАЇНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ АГРАРНИХ НАУК**

У статті висвітлюється науково-дослідна робота ДНСГБ УААН із історії бібліотечних колекцій та зібрань, наголошується на необхідності інтегрувати методи і сформувати спеціальний науково-довідковий апарат на цінні та рідкісні фонди бібліотеки.

В статтє раскрывается научно-исследовательская работа ГНСХБ УААН по истории библиотечных коллекций и собраний, подчеркивается необходимость интегрировать методы и сформировать специальный научно-справочный аппарат на ценные и редкие фонды библиотеки.

The article is revealed to the scientific research work of State scientific agricultural library UAAS from the history of library collections, the need of integrating the methods and forming special scientifically- reference apparatus to the valuable and rare funds for library is emphasized.

Вступ. Постановою Кабінету Міністрів України від 15 вересня 1999 р. № 171 була затверджена “Програма збереження бібліотечних і архівних фондів на 2000–2005 роки” (надалі – Програма), яка визначає стратегію збереження бібліотечних та архівних фондів за різними напрямками. Ця програма визначає основи державної політики в галузі збереження бібліотек і архівних фондів України і являє собою комплекс взаємопов'язаних проектів. Програма була розроблена відповідно до рекомендації Генеральної конференції ЮНЕСКО і спрямована на збереження в Україні бібліотечних та архівних фондів. Названа Програма спрямована на спільну реалізацію проектів збереження бібліотечних

та архівних фондів у різних країнах світу. У бібліотеках України зберігається близько 60 млн. документів XV-XXI століть. Майже 2 млн. з них – рідкісні і цінні документи, що є пам'ятками світового значення. Отже, основним завданням Програми є створення безпеки фондів бібліотек та архівів і системи єдиного загальнодержавного обліку документальних пам'яток національного культурного надбання, зокрема рідкісних і цінних видань.

Значна частина унікальних документів виняткової історичної, наукової цінності, які зафіксували розвиток аграрної науки, зберігається у фондах ДНСГБ УААН. Ці фонди належать до найціннішої частини національної спадщини. Історико-культурні фонди не лише складають джерельну базу для вивчення історії та науки, а й користуються попитом у сучасних дослідників.

Серйозному аналітичному осмисленню історії аграрної науки, економічного, політичного, соціального аспектів життєдіяльності народу України сприяє вивчення рідкісних, цінних унікальних видань.

Постановка проблеми. До складу історико-культурних бібліотечних фондів увійшли колекції та зібрання, що характерні винятково для бібліотечного профілю комплектування, обліку та класифікації за принципом приналежності – рідкісні видання, зібрання газет та журналів, колекції. Необхідність їх культурологічного опису та наукового обліку як комплексних пам'яток історії не викликає сумніву. Критерії їх виокремлення розроблені недостатньо, тому ДНСГБ УААН почала працювати у напрямі науково-дослідної роботи з історії бібліотечних колекцій та зібрань, підійшла до необхідності інтегрувати методи і сформувати спеціальний науково-довідковий апарат для рідкісних фондів бібліотеки.

Відділ наукової організації та збереження фондів ДНСГБ УААН працює над науковою темою “Розробити і створити Національний електронний банк даних рідкісних друкованих видань і стародруків на основі вивчення видового і кількісного складу книжкових колекцій сільськогосподарських бібліотек України”.

Мета роботи. Вивчення видового і кількісного складу книжкових колекцій сільськогосподарських бібліотек України з метою створення Національного електронного банку друкованих видань і стародруків.

Очікувані результати. Буде створено Національний електронний банк даних, що дозволить якісно і оперативно користуватися друкованими виданнями і стародруками із книжкових колекцій сільськогосподарських бібліотек України.

Методика досліджень. Для роботи над науковою темою був складений перспективний план. Виявлені та відібрані видання XIX ст. у фондах ДНСГБ УААН. Було переглянуто близько 100 тис. видань безпосередньо у книгосховищах, а також проводилася робота з топографічним каталогом відділу з виявлення видань XIX ст. Виявлення та відбір видань проводився на основі розробленої раніше “Інструкції про виявлення, облік та збереження особливо цінних документів ЦНСГБ УААН”. У результаті цієї роботи було відібрано близько 3 тис. видань XIX ст. (вітчизняні видання). Ці видання перенесені і виділені в окремий фонд. Паралельно проводилася робота з підготовки “Положення про фонд рідкісних друкованих видань”.

Відділом наукової організації та збереження фондів була розроблена “Анкета про наявність рідкісних видань у фондах бібліотек мережі УААН...”, на основі якої передбачається створення Національного реєстру цінних видань у галузі сільського господарства, що увійде до Державного реєстру “Книжкові пам’ятки України” згідно з Програмою збереження бібліотечних та архівних фондів. У відділ надійшли відомості про рідкісні видання з 91 бібліотеки мережі УААН. Всього одержано з бібліотек мережі відомості про 9013 друкованих видань.

Виділені в окремий фонд видання XIX ст. мають значну цінність і певною мірою символізують книжкову пам’ять України. Найстаріше вітчизняне видання, що зберігається в нашій бібліотеці - це „Сборник статей о сельском хозяйстве Юга России, извлеченных из Записок Императорского Общества

сельского хозяйства Южной России с 1830 по 1868 год / Сост.И. Палимпсестов.
– Одесса: Тип. П.Францова, 1868. – 920 с.”

З іноземних видань найдавніша книга в наших фондах це видання на французькій мові 1802 року.

У колекцію видань XIX ст. входять зібрання матеріалів із дослідної справи, широко в фонді представлені матеріали сільськогосподарських з'їздів, конференцій, нарад. Почесне місце у фонді займають наукові праці дослідних установ з сільського господарства з початку XIX ст. Виключно важливу наукову цінність представляє масив літератури – звіти сільськогосподарських товариств. Історія сільськогосподарської освіти широко представлена в документах, що зберігаються у фонді. Джерелом краєзнавчих відомостей для істориків можуть служити видання з питань сільськогосподарської статистики. Цінний оглядовий матеріал міститься наприклад, в “Статистических ежегодниках”.

Одним із пріоритетних напрямів наукової роботи відділу наукової організації та збереження фондів є фондознавчі дослідження, серед яких велике значення займає вивчення проблем відображення репертуару сільськогосподарських видань України у фондах Бібліотеки. Українські сільськогосподарські видання розглядалися в контексті історичного розвитку суспільства і аграрної галузі.

Мета дослідження – створити найбільш повний репертуар світової думки, зосередженої в українських книжкових документах, відібрати цінні та рідкісні видання природничо-наукового характеру, які слугуватимуть науці, виробництву і підготовці фахівців-аграріїв України.

Створення якнайбільш повнішого репертуару української сільськогосподарської книги має і теоретичне, і суто практичне значення. Репертуар української сільськогосподарської книги відображає історичний розвиток аграрної науки, сприяє накресленню стратегічних напрямів,

прогнозуванню перспективи соціально-економічного, політичного та культурного розвитку України.

Історичний досвід створення національної бібліографії (НБ) переконливо доводить надзвичайну складність цього процесу, який потребує розв'язання багатьох теоретичних, методичних та організаційних проблем.

Основоположні розробки в сфері національної бібліографії, що завжди були в центрі уваги бібліографознавців, істориків, філософів, мали дискусійний характер.

Це викликане складністю об'єкта і предмета дослідження, слабкістю наукових розробок понятійного апарату цілої галузі знання.

Сьогодні вже очевидно, що розробка концептуальних основ НБ не може обмежуватися традиційними бібліографічними проблемами. Вона повинна базуватися на терені інформатизації суспільства, у межах якої має знайти місце Державна програма автоматизації бібліотек, однією з підсистем якої і є автоматизована система національної бібліографії.

У сучасних умовах у бібліографічній науці триває дискусія щодо визначення основоположних понять, зокрема: українська книга, національна бібліографія України, Український бібліографічний репертуар, україніка, друкована україніка, рукописна україніка тощо. Існують суперечливі судження про зміст, принципи створення НБ, УБР; про об'єкт бібліографічної науки, виділення її межі й місця серед інших наукових дисциплін [1, 2, 3].

Наш підхід базується на такому баченні можливостей реалізації цієї важливої програми, яка здійсниться перш за все за умови вивчення та узагальнення зарубіжного і вітчизняного досвіду. Йдеться, насамперед, про вивчення видань ЮНЕСКО, IFLA, в яких ґрунтовно аналізується стан НБ у країнах світу, документів Міжнародного конгресу з НБ (Париж, 1997), теоретичного та практичного досвіду створення національного бібліографічного репертуару країнами СНД [4, 5].

У цьому плані було вже видано 7 науково-бібліографічних покажчиків “Українська сільськогосподарська книга”, до яких увійшла література 1868-

1939 рр. видання. У покажчиках описано близько 3 тис. українських сільськогосподарських видань.

Репертуар української сільськогосподарської книги є джерельною базою інформації про книжкові видання, що зберігаються в фондах ДНСГБ УААН.

З 2005 року ДНСГБ УААН працює над створенням електронної бази даних ретроспективних видань української сільськогосподарської книги. На основі цієї системи планується створення бази даних документів, визначених для включення до Державного реєстру національного культурного надбання [6]. Першим етапом цієї роботи було створення бази даних документів української сільськогосподарської книги, починаючи з 1868 року. На даний момент в цю базу даних включено близько 3 тис. записів.

Висновки. Робота з виявлення та опису рідкісної книги ляже в основу створення Національного реєстру цінних видань у галузі сільського господарства, що увійде до державного реєстру «Книжкові пам'ятки України», згідно з Програмою збереження бібліотечних та архівних фондів. Отже, відділ наукової організації та збереження фондів ДНСГБ УААН працює в напрямі реалізації Державної Програми збереження бібліотечних та архівних фондів.

Список використаної літератури

1. *Меженко Ю.О.* Бібліографія української книги, її завдання, обсяг і методи її створення // Наук. зб. Б-ки АН УРСР. – К., 1946. - №1. – С.8-9.
2. *Сагарда М.І.* Завдання бібліографії української періодики // Методол. зб. – К., 1928. – Вип.1. – С. 87-106.
3. *Пастернак С.* До дискусії про український бібліографічний репертуар // Журн. бібліотекознавства та бібліогр. – 1928. - № 2. – С 87-95.
4. *Гуменюк М.П.* Біля джерел української радянської бібліографії. – К., 1991. – С. 86-88.
5. *Дей О.І.* Шляхи розвитку української книги // Українська книга. – К., 1965. – С. 47.
6. *Дубровіна Л.А.* Формування попереднього інформаційного масиву джерел до Державного реєстру української рукописної книги // Наукова бібліотека в сучасному соціокультурному контексті: Тез. доп. Міжнар. наук. конф. 12-15 жовт. 1993 р., м. Київ. – К., 1993. – Ч. 2. – С.85-86.